

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬОГО НАВЧАННЯ

Білгородська О. Є., Кучеренко К. П. *(Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна)*

Якісний рівень професійної діяльності майбутнього фахівця мистецької сфери виражається в поєднанні набутих науково-теоретичних знань, умінь і навичок у сфері композиції, а також здатності вирішувати творчі завдання. У творчій діяльності архітектора однією з особливостей просторового мислення є навика створення на площині аркуша ілюзорного зображення проєктованого об'єкта. При цьому важливо враховувати, з одного боку, «геометричну модель» зображуваного реального простору, з іншого – перцептивний простір, даний у сприйнятті. Тому у процесі навчання студентів композиції формування композиційного мислення є показником якості професійної підготовки, інструментом творчості і засобом становлення творчої особистості.

Питанням вивчення професійної підготовки архітектора присвячені дослідження Б. Бархіна, О. Гутнова, О. Степанова та ін. Проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності у сучасному освітньому середовищі розглянуто у працях П. Гальперіна, В. Давидова, І. Лернер, Р. Немова, та ін. Теоретичною основою організації професійної підготовки архітектора засобами образотворчого мистецтва стали праці Г. Біди, В. Кузіна, Н. Ростовцева, Г. Логвиненко, Г. Панксьонова, та ін. Теоретичний аспект проблеми композиції ґрунтується на працях великих дослідників мистецтва: Е. Адамова, Р. Арнхейма, В. Асмуса, В. Кандинського, А. Лосева, А. Свешнікова, В. Фаворського та ін.

Велике значення відведено навчання композиції, оскільки проблеми композиції належать до тих питань, з якими стикається майбутній фахівець у своїй професійній діяльності. Композиційна майстерність є основою творчого професіоналізму будь-якого фахівця мистецької сфери – художника, дизайнера, архітектора. Курс композиції органічно пов'язаний з усіма профільними дисциплінами навчального плану. Недостатня вивченість питань композиційного мислення в теорії, потреба практики навчання у формуванні творчої особистості архітектора і залежність творчого розвитку студентів від сформованості композиційного мислення є проблемою, яка й окреслила вибір теми нашого дослідження – деякі аспекти формування композиційного мислення майбутніх архітекторів в системі художнього навчання.

Характерною особливістю художнього навчання студентів, які здобувають архітектурну спеціальність, є орієнтація на опанування виразними засобами

зображення незалежно від його фігуративної основи, оскільки в архітектурі безпредметні геометричні форми виступають як конструктивні об'єкти, що мають певні функціональні властивості. Тому опанування студентами – майбутніми архітекторами, графічними засобами художнього зображення включає не тільки освоєння академічної грамоти виконання рисунка з натури, а передусім пізнання композиційних принципів структурування абстрактних форм. Програми архітектурної спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» не передбачено курс «Композиція», необхідність якого очевидна. Тому виникає потреба впроваджувати його у навчальний процес на заняттях з рисунка у вигляді певних композиційних завдань та вправ. Ці завдання виконуються у заданій системі обмежень зображення елементів форми: точка, пляма, лінія, площина, об'єм, простір. Робота над ними регламентується навчальними годинами, більшість із яких відводяться на самостійну творчу діяльність з обов'язковим обговоренням ескізів на індивідуальних та колективних консультаціях. У поняття «композиційне мислення» архітектори, художники-педагоги, психологи та інші вкладають пізнавальну і розумову функцію, спрямовану на кінцевий результат – створення зображення за законами композиції. Для цього підходять вправи на створення невеликих абстрактних і декоративних фрагментів спочатку за заздалегідь заданими схемами або відповідно до готових зразків. Логічно правильно складені завдання і вправи для досягнення рівноваги на площині (з використанням геометричних фігур, з використанням членування площини, ритму, симетрії й асиметрії, домінанти тощо) поступово формують у студентів початкові композиційні вміння і навички, а також формують його як майбутню творчу особистість. На етапі композиційного пошуку відбувається активна творча робота мислення, спрямована на пошук візуального втілення образу. Пошукова композиційна робота активізує чуттєве (інтуїтивне, емоційне) сприйняття й аналітичне (раціональне) мислення в їх взаємозв'язку.

Формування композиційного мислення ґрунтується на деяких педагогічних та методичних положеннях та аспектах:

1. Композиційне мислення формується поступово у тривалому освітньому процесі, заснованому на постійній образотворчій діяльності.
2. Активізація процесу розвитку композиційного мислення забезпечується залученням студентів до виконання спеціально організованої композиційної діяльності.
3. Цілеспрямований розвиток творчих здібностей студента відбувається під час виконання завдань у системі навчальної композиційної діяльності, яка поступово ускладнюється і яка спрямована на поетапне оволодіння змістом

досліджуваного матеріалу на рівні репродуктивного відтворення, композиційного експериментування на основі зразка, більш вільного перетворення об'єкта сприйняття на продуктивному рівні з виходом на власне творчий рівень композиційної діяльності.

4. Процес розвитку композиційних здібностей студентів стає керованим, якщо система навчальних завдань побудована відповідно до дидактичних принципів системності та послідовності, а також поступового ускладнення навчального матеріалу. Зміст теоретичного і практичного розділів курсу композиції відповідає ступеню складності організованої композиційної діяльності студентів.

5. Основною умовою успішного розвитку творчих здібностей студентів є адекватна змісту навчання педагогічна організація композиційної діяльності студентів.

6. Інтенсивність розвитку композиційних здібностей студента значною мірою залежить від його мотиваційної готовності до виконання композиційно-творчої діяльності, схильності до цього виду образотворчої діяльності [1;2].

Отже, композиційне мислення є самостійним видом розумової діяльності, оскільки в ньому зафіксовано композиційний розумовий процес з його операціями та його кінцевим результатом і який слугує основою як для творчого, так і для художньо-образного мислення. Теоретичні знання, які студенти набувають з основних тем композиції на заняттях з дисципліни «Рисунок, живопис, скульптура. Рисунок», є вихідною базою для професійного глибокого розуміння законів, принципів і засобів художньо-композиційного формоутворення штучних систем як суттєвої складової професійної грамотності і творчого мислення студента.

Література

1. Илющенко В. Л. Активизация композиционного мышления студентов худож-граф. факультетов на занятиях по рисунку портрета: дисс. канд. пед. наук: 13.00.02. – теория и методика обучения изобразительному искусству / Моск. пед. гос. ун-т. – М., 2000. – 154 с.: ил.
2. Садомова Н. И. Некоторые вопросы развития композиционного мышления студентов-дизайнеров [Електронний ресурс] / Наталья Ивановна Садомова // статья. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.art-education.ru/electronic-journal/nekotorye-voprosy-razvitiya-kompozicionnogo-myshleniya-studentov-dizaynerov>